

Toplum Sağlığı ve Etik Perspektifleriyle Türkiye'de Suriye'den Gelen Çalışanlara İlişkin Durum Analizi*

The Analysis of the Situation of Syrian Workers in Turkey with Public Health and Ethical Perspectives

Fahriye Yonca Ayas¹, Dilek Aslan²

Derleme

Review Article

DOI:10.17942/sted.509905

Geliş/Received : 08.01.2019

Kabul/Accepted : 14.07.2019

Öz

Göçlerin yaşamın diğer alanlarını etkilediği gibi çalışma alanını da etkileyen fiziksel, ruhsal ve sosyal açılardan zorlukları vardır. Her birey gibi, göçmenlerin de çalışma koşullarının insan onuruna yaraşır biçimde olması gerekir. Bu yaklaşım esasen "toplumun refaha ulaşması için ilkeler geliştiren genel bir kavram" olarak da tanımlanan etik açısından da doğru bir zemindir. Bu zeminde yapılacak tartışmalar halk sağlığı çalışma ve uygulama alanlarının gereklilikleri ile de çoğunlukla çelişmez. Ülkemiz gündeminde halen sıcak bir yer tutan Suriye'den gelen çalışanlara ilişkin değerlendirmelerin bu bakış açısıyla yapılabilmesi yararlı olur.

Bu makalede Türkiye'de yaşayan Suriye'den gelen çalışanların karşı karşıya kaldıkları sağlık açısından olası riskleri ile birlikte çalıştıkları işkolları analiz edilmiş ve elde edilen bilgiler temelinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda önleyici yöntemler geliştirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Göçmen, Halk sağlığı, İşçi sağlığı ve güvenliği, Etik

Abstract

Migrations have physical, mental and social challenges, which also affect working conditions as well as other fields of life. The working conditions of migrants, like those of every individual, must also be worthy of human dignity. This approach, in fact, is a correct ground in terms of ethics as well, which is defined as "a general concept developing principles to achieve the welfare of the community". The debates on this ground do not often conflict with the requirements of public health studies and practices. It would be beneficial to be able to assess Syrian workers still occupying a high topic on the agenda of our country from this point of view. In this article, the lines of work of Syrian refugees living in Turkey were analysed along with the potential health risks that they encounter and based on gathered information, preventive methods on occupational health and safety were developed.

Key words: Immigrant, Public health, Occupational health and safety, Ethics

*Bu çalışma 28-30 Kasım 2018 tarihlerinde düzenlenen III. Ulusal Uygulamalı Etik Kongresinde sunulmuştur. Çalışmanın geniş özetine http://etikkongresi.phil.metu.edu.tr/bildiri_ozetleri_kitabi.pdf adresinden ulaşılabilir.

1 Dr.; Hacettepe Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı AD İş Sağlığı Doktora Programı Öğrencisi Ankara (Orcid No: 0000-0001-8179-7274)

2 Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. (Orcid No: 0000-0002-4053-2517)

Giriş

Yeryüzündeki hemen hemen tüm topluluklar zaman içinde kıtlık, açlık, savaş, otlakların azlığı, susuzluk, vb. nedenlerle göç etmek zorunda kalmışlardır (1).

Nedeni ne olursa olsun göç(ler) fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan zorlukları içinde barındırır. Göç nedenlerine ve koşullara göre bu zorluklar değişik şekillerde ortaya çıkar (2). Zorunlu ya da gönüllü oluşuna göre de göçün kişi yaşamına ve sağlığına etkileri farklı değerlendirilmek zorundadır. Zorunlu ekonomik sebepler ile yapılan göçü "zorunlu" kabul etmek doğru bir yaklaşım olabilir. Göçün yarattığı sorunlar arasında; göç etmeye neden olan koşulların etkileri, göç etme şeklinin ve yolculuğun etkileri, göç etmeye karar verildikten sonra değişen yaşam koşullarının etkileri, gidilen yeni ülkeye uyum (birçok açıdan) ve sosyokültürel reddedilmenin etkileri, geride bırakılan maddi manevi kazanımların etkileri, geride kalan insanlara özlem ve uzun vadede de yeni kuşak ile eski kuşak arasındaki farklılık sorunları yer almaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre doğduğu ülkeden uzakta yaşayan 175 milyon insan dünyanın beşinci büyük nüfusuna sahip ülke olarak kabul edilebilir (3).

Ülkeye göç eden insanların o ülkeye maliyeti süreç uzadıkça arttığından (4). güvenlik, ekonomik, siyasi anlamda akılcı kalıcı tedbirler alınması gerekmektedir. Ülkemiz de coğrafi konum olarak kıtalara arası geçiş güzergahı olması nedeniyle tarih boyunca göç/mülteci/yer değiştirme sorunlarıyla karşılaşmıştır. Son yıllarda ise Suriye'de 2011 yılında başlamış olan savaş nedeniyle yer değiştirerek ülkemize Suriyeli bireyler göç etmişlerdir (4).

Yer değiştiren bireylerin kendilerinin ve ailelerinin yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için çalışmaya ve üretmeye ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu bağlamda özellikle çalışma yaşındaki göç edenlerin çalışma koşullarındaki duruma ilişkin analizlerin yapılabilmesi önem taşımaktadır. Bu bakış açısı Suriye'den ülkemize gelen bireylere yöneltildiğinde de benzer bir zemin varlığından bahsetmek olanaklıdır.

Ülkemizde 2016 yılı başında "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik" ile çalışma izinleri verilmiş olmasına rağmen bir çok iş kolunda çalışma izni için çalışan

ve işveren işbirliği gerektiğinden; piyasada kayıtsız ve düşük ücretle işçi çalıştırma eğilimi olduğundan Suriyeliler İSG açısından pek çok riski barındıran kayıt dışı, merdiven altı ve vasıfsız işlerde çalışmaktadır (5). Ancak; Mültecilerin Statüsüne Dair Sözleşme (1951) sosyal güvenlik haklarının korunmasına dair hükümler içeren haklar kapsamında ülkemizde çalışan Suriyelilerin iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı korunması da söz konusudur (3). İnsani değerler ve insan hakları temelli bir yaklaşım benimsendiğinde İSG koşullarının tüm çalışanlar için içeren, katılımcı, ahlaki ve etik yaklaşımlarla uyumlu çalışma koşullarının Suriyeli göçmen işçiler için de varlığı gerekmektedir. Etik yaklaşımların zemini etiğin "bireysel ve toplumsal anlamda kurulan ilişkilerin sahip olduğu değerleri; kuralları, doğru yanlış, iyi kötü ahlak açısından araştıran; doğru ve yanlışın ölçütü olan bir felsefe disiplini" tanımı kapsamında düşünülmelidir (6,7).

Bu yaklaşım ile uyumlu olarak; Suriye'den gelen kişiler ülkemizde yaşamaya başladıktan sonra yapılmış olan çalışma ve yayınlarda genel olarak sorunlar gündeme getirilmiş, iş ve toplum yaşamı konu edilmiştir. Ancak göçmen olmanın dezavantajları eşliğinde iş sağlığı ve güvenliği açısından buldukları pozisyonu, neler yapılması gerektiğini özellikle irdeleyen çalışmaların kısıtlılığı çözümlerin üretilmesini de engelleyici bir durum olabilir. Çoban B. tarafından da belirtildiği üzere; ülkemizde Suriye'den gelerek yaşayanların çoğunluğu kampların dışında yaşamakta olduğu için çalışma koşulları, topluma ve çalışma yaşamına uyum süreçleri açısından da incelemeler önemlidir (8). Bu incelemelerin multidisipliner bakış açısıyla yapılması gelecek için yol açıcudur.

Makale kapsamında Türkiye'de yaşayan Suriye'den gelenlerin çalıştıkları işkolları, sağlık açısından olası riskler ve mevcut literatür olanakları kapsamında incelenmiş ve incelemelerden yola çıkarak iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınması gereken önlemler geliştirilmiştir. İçerik; işçi sağlığı ve güvenliği bakış açısı ile hak temelli, ahlaki ve evrensel etik yaklaşımlar zemininde ortaya konulmaya çalışılmıştır. İçerik oluşturulurken Suriyelilerin çalışma koşullarını ele alan bilimsel makaleler incelenmiş ve bu makalelerden elde edilen sonuçlar analiz edilmiştir. Analizlerden yararlanarak da çalışanların çalıştıkları iş kolları ve çalışma koşulları ışığında öncelikle göçmen işçi

olarak sorunları ve ikinci adımda da iş kollarına özgü sorunları ve çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Ülkemizdeki Hukuki Statü

Metnin daha önceki bölümünde de değinildiği üzere; ülkemizde yerleşmiş bulunan Suriye'den gelen bireylerin yasal statüsü "geçici koruma altında" kavramı ile uyumludur. Ülkemizde 2014 yılında yayınlanmış olan Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre bu kavram "ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak ya da bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen ya da sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı" işaret etmektedir (9).

Mülteci hukuku açısından ve yaşamın sürdürülmesi için çalışma hakkı önemli bir yer tutmaktadır. Ülkesini terk etmiş insanların yaşamlarını sürdürebilmek için çalışmaya ihtiyaçları vardır. Hukuki olarak ülkemizde 1994 yılından 2013 yılına kadar aşamalı olarak yapılan yasal düzenlemeler ile Suriyeli mülteciler bazı koşulların gerçekleşmesi şartıyla oturma ve çalışma hakkına sahip olmuşlardır. Ülkemizde yaşamları ve çalışmaları uluslararası ve ulusal yasal hak olarak kabul edilmektedir. En son çeşitli koşullar içeren 15 Ocak 2016 tarihli genelge ile kayıt içi ekonomiye katılmaları ve çalışmaları sağlanmıştır (10).

Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) tarafından oluşturulan "Göçmen İşçiler Hakkında Sözleşme" ile işçilerin hakları ücret, çalışma koşulları, süreleri gibi konularda bir çerçeveye çizilmektedir. (11)

Yer Değiştirme ve Çalışma Yaşamı: Öne Çıkan Sorunlar

Yer değiştirme ve çalışma yaşamı ile ilgili sorunları irdelemeden önce durum tespiti yapılmasında yarar bulunmaktadır. Günümüzde dünyada 258 milyon uluslararası ve 763 milyon ülke içi (ulusal düzlemde) göçmen olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakam dünyada ortalama her yedi kişiden birisine denk gelmektedir. Bu nüfusun %86'sına gelişmekte olan ülkeler ev sahipliği yapmaktadır. (12)

Resmi kayıtlara göre 2017 Temmuz ayı itibarıyla Türkiye'deki Suriyeli sayısı 3,2 milyona ulaşmıştır (13) ve nüfusun önemli bir bölümü çalışma

yaşamında yer almaktadırlar. Kaygısız İ. tarafından da bildirildiği üzere; 2016 Kasım dönemi itibarıyla kayıt dışı biçimde istihdam edilen 9.018.000 kişiye, yaklaşık 600.000 Suriyeli eklendiğinde kayıt dışı istihdam edilenlerin sayısının 9.618.000'e çıktığı ve kayıt dışılık yüzdesinin 33,3'den %35,5'e yükseldiği görülmektedir (14) Başbuğ Ş. "çalışma hakkı, insan onuruna yakışır bir şekilde herkese tanınmıştır" ifadesiyle esasen çalışma yaşamındaki temel zemine vurgu yapmıştır (15).

Herhangi bir ülkeden zor durum nedeniyle göç etmiş bir toplumun çalışma yaşamı açısından bazı zorluklarla karşılaşma olasılığının yüksek olduğu bilinmektedir. Örneğin; buldukları ülkenin çalışanlarının/işçilerinin reddettiği tehlikeli koşulları göçmen işçiler kabul edebilmektedirler. Dil bariyeri önemli bir dezavantaj oluştururken; mesleki eğitim ya da tecrübe yokluğu/eksikliği de mevcut/tahmin edilebilir riskleri artırmaktadır. Sağlık/hastalık açısından da değerlendirme yapıldığında göç eden toplumlar için tanımlanan koşullar nedeniyle daha yüksek sıklıkta hastalık, kaza ve ölüm riski mevcuttur. Bu riskleri artıran diğer faktörler arasında iş bulma güvenliğinin olmayışı, iş güvenliği eğitim eksikleri, çalışmak zorunda bırakan ekonomik baskı, kültürel ve diğer farklılıklarıdır (16).

Ülkelerinden göç etmek zorunda kalanların gitmek zorunda kaldıkları ülkelerin sosyo-kültürel yapılarına, coğrafi koşullarına ve iş ortamına uyum sağlamaları için ilk aylar, ilk yıl, sonraki 4-5 yıl ve 10 yıl önemli zaman aşamalarıdır. Süreç kaybettikleri ile yüzleşme, yitirdiklerini kazamaya çalışma uğraşlarını içerir. İlk yıllarda uygun olmayan yaşam ve çalışma şartlarına sahiptirler. (17,18) Suriye'de savaştan kaçarak ülkemize gelen bireylerin ülkemizde bulunma süreleri 10 yıla doğru ilerlerken tanımlanan bu aşamaların en iyi şekilde geçirilmesi için bazı önlemlerin alınması gerekmektedir.

Ülkemizde yaşayan Suriye'den gelenlerin Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kendi yurttaşlarına sağladığı dış tabipliği, dışçılık, hastabakıcılık, eczacılık, özel hastanelerde sorumlu müdürlük, avukatlık, noterlik, özel ya da kamu kuruluşlarında güvenlik görevlisi, kara suları dahilinde balık, istiridye, midye, sünger, inci, mercan ihracı, dalgıçlık, arayıcılık, kılavuzluk,

kaptanlık, çarkçılık, katiplik, tayfalık vb. işler dışındaki iş ve meslek kollarında çalışmalarına izin verilmiştir (15). Bununla birlikte; Suriyeliler kayıt dışı ekonomide yer almaktadırlar. Ayrıca çocuk işçiliği sorunu da bu grup için geçerlidir (19). Çalışma içerisinde ele alındığı haliyle görülebileceği üzere göçmen emeği genellikle enformel ve emek yoğun sektörlerle yönelmektedir (19). Bu grup iş sağlığı ve güvenliği açısından göçmen işçilerin dünyanın birçok yerinde maruz kaldığı olumsuz çalışma koşullarından etkilenmektedir.

Göçmenlerin çalışması kendi yaşam koşullarının iyileştirilmesi için olduğu kadar; sığınmış oldukları ülke açısından da istenen bir durumdur (20). Ancak bu çalışma durumunun gerek mültecilerin hakları gerekse ülkede yaşayan istihdam gücünün korunması amacı ile kontrollü olması gerekmektedir. Özellikle işsizlik oranlarının yüksek olduğu ülkelerde dengenin korunmasına özen gösterecek tedbirler alınması uygun olur. Ayrıca kontrollü bir çalışma düzeni sağlanarak farklı eğitim seviyesi ve çalışma düzeninden ülkeye gelmiş kişilerin farklı yetenek ve sektörler ile ülke ekonomisine artı değer katması sağlanabilir.

Türkiye'ye Suriye'den gelen bireyleri ve bu bireylerin ve çalışma koşullarını iş sağlığı ve güvenliği koşulları açısından incelerken genel bir bakış açısıyla göçmen ve kayıt dışı işçi olmak üzerinden sorunlar ve çalışılan sektörlerle özgü sorunlar olarak iki başlıkta değerlendirmeler yapılabilir.

Göçmen işçiler tüm dünyada çoğunlukla buldukları ülkede sayıca "azınlık" konumundadırlar. Çoğu yoksulluk içinde yaşamakta; sağlık sorunlarıyla karşılaşmakta ve kayıt dışı çalışmaktadır. Oturma belgesi olmayan işçilerin sağlık sorunlarını bildirmemeleri, ülkelerde sağlık ve işgücü politikalarının kötü yönetimi, yeti kaybı olan ya da yaşlanan işçilerin ülkelerine geri dönmeleri gibi nedenler göçmen işçilerin kayıtlarında eksik ve yanlış bilgilerin olmasına yol açmaktadır (21).

Göçmen/yer değiştiren işçilerin çeşitli nedenlere bağlı olarak farklı sektörlerde iş kazasına uğrama riskinin yerel işçilere göre daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (16).

Ülkemizde Suriye'den gelen çalışanların çalışmakta oldukları iş kollarına ilişkin Tablo 1'de bazı bilgiler paylaşılmıştır. Görüldüğü üzere

Tablo 1. Çalışılan işkolları

Kategori	Sektör
Kendi işini kuranlar	1. Gıda 2. İnşaat 3. Gayrimenkul danışmanlığı 4. Eğitim danışmanlığı 5. Lojistik 6. Sanatkar 7. Esnaf (Suriye'ye özgü gıda ürünleri, kadınlara yönelik giyim eşyaları) 8. Tüccar
Piyasa koşullarında	1. Ahşap doğrama 2. Amele 3. Araba yıkama 4. Atık kağıt, plastik toplayıcılığı 5. Ayakçı 6. Baloncu 7. Bebek bakıcılığı 8. Berberlik 9. Boya badana 10. Bulaşıkçılık 11. Çobanlık 12. Çöp toplama 13. Demir doğrama 14. Dilencilik 15. Ev işleri 16. Hamal olarak taşıma işleri 17. Hayvancılık sektörü 18. İnşaat 19. Kağıt mendil satma 20. Küçük esnafa yardım 21. Lokanta 22. Mermer atölyeleri 23. Mobilya üretim atölyeleri 24. Naylon poşet üretimi işçisi 25. Ortacı 26. Oto tamirciliği 27. Paketleme 28. Pastane 29. Pazarcılık 30. Pres operatörü 31. PVC doğrama ustası 32. Seks işçiliği 33. Sevkiyat 34. Seyyar satıcı 35. Simitçi 36. Su satışı 37. Şoförlük 38. Tarım 39. Tarımda mevsimlik geçici 40. Taş işçiliği (vasıflı olmayı gerektirmektedir; koşullar eşit) 41. Taşımacılık 42. Tekstil ve dokuma sanayi 43. Temizlik 44. Tornacılık 45. Yaşlı bakımı

çalışma kolları kalifiye eleman olmayı "gerektilen" ve "gerektilmeyen" zeminde değlerlendirilebilir.

Genel bir bakış açısıyla; çalışılan iş kollarında denetim olmadığında Suriye'den gelen çalışanların ucuz işgücü olarak görölmesi ve ülke içindeki arz talep dengesinin değışmesine yol açabilir. Bu bağlamda sorun ülke açısından genel bir sorun olarak değlerlendirilmelidir. Ülkemizde barınma merkezi dışında yaşayan Suriye'den gelenlerin önemli bir bölümünün çalışmak için iş aradıkları ifade edilmektedir. Güvenceli çalışma koşulları açısından da sorunlar olabildiğine dikkat çekilmektedir (11).

Ülkemizde çalışma yaşamında varlık gösteren Suriye'den gelen çalışanlar genel olarak kayıt dışı ve geçici günü birlik işlerde çalışmaktadırlar. Yapılan işlerin arasında vasıflı olmayı gerektilen ve şartların eşit olduğu belirtilen tek iş taş işçiliğidir. Taş işçiliği dışındaki iş kolları eğitim ve vasıf gerektilmeyen; şartların eşit olmadığı alanlardır. Göçmen işçiler göçmenliğin getirdiği olası sorunlara ek olarak kayıt dışı çalışma gibi ikincil bir risk ile de karşı karşıya kalmaktadırlar. Kayıt dışı istihdam nedenleri ve sonuçları açısından çok karmaşık bir yapı göstermekte olup; bu dinamiklerin sosyal ve psikolojik boyutlarıyla da incelenmesi uygun olur. Azaklı'ya göre işçiler çağdaş çalışma koşullarının dışında çalışmakta ve iş/sosyal güvenlik açısından da yasal haklarından mahrum kalmaktadırlar (29). Göçmenlerin söz konusu çalışma alanlarının çoğu ağır beden işçiliği gerektilen ISG açısından ergonomik koşulların bulunmadığı, hijyen açısından kontrolü zor olan sektörlerdir. Çalışma saatleri açısından kontrol edilemeyecek, hizmet sunulurken karşılaşılabilecek risklerin büyük olduğu çalışma alanlarıdır (13). Bu noktada dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus ise söz konusu alanların çocuk işçi çalıştırmaya açık olduğudur. Çocuk işçiliğinin mevcudiyetinde çocukların işyerlerinde şiddete maruz kalabilecekleri de akılda tutulmalıdır (30) Bütün bu dinamiklerin temelinde yoksulluk sarmalı olduğu bilinmektedir (31).

Suriyeli bireylerin çalışma koşullarının değlerlendirilmesine gereksinimi olan bir başka konu da kadın işçiliğidir. Genel bir bakış açısıyla; göçmen kadınların ev işleri, tekstil ve seks sektöründe çalıştıkları bilinmektedir. Emek

piyahasında kadın olarak göçmenler daha güvencesiz ve düşük ücretlerle çalışmaktadır. Ev işçiliği emeğin sömürüsü, şiddetin dahi olabildiği koşullara sahiptir. Dolayısıyla bu koşullarda çalışan göçmen kadınlar daha fazla dezavantajlıdır. (32). Ev işlerine giden kadınları koruyacak sosyal mekanizmalar ve resmi bir kuruluş mevcut değildir (33). Ev işi hizmetlerinin ev içinde yapıyor olması, ücret ve çalışma sürelerinin uzunluğu gibi negatif koşulların ve ISG sistemlerinin olmamasına sebep olmaktadır (34). Avrupa Birliđi Ülkelerinde ve Türkiye de ev işçilerinin kayıtlı çalışmasına gerek olmadığı düşünölmektedir (35). Özetle; Suriye'den savaş nedeniyle göç eden kadınlar çalışma yaşamı içinde kayıt dışı istihdam, ISG açısından güvencesiz çalışma ortamları ve göçmen olmanın getirdiği riskleri yaşayabilmektedirler (34).

Sona doğru ...

Toplumunu korumak ve ona yeni değlerler kazandırmak uzlaşmacı tavır içeren bir algı ile mümkündür. Hümanist bir bakış açısı ile insan haklarını gözetten bir davranış sergilemek gereklidir (35). Bu zemin üzerinden ise liyakat, eşitlik ve hakkaniyet temelli bir yaklaşımı geliştirmek yararlı olur. Yasal düzenlemelerin herkesi kapsayacak şekilde ve sürdürülebilir bir biçimde yapılması da bir başka gereksinimdir. Çalışan her birey açısından hangi ülkeden olduğundan bağımsız olarak iş sağlığı ve güvenliği kural ve yaklaşımlarının eksiksiz olarak uygulanması, denetlenmesi ve eksik noktalarda iyileştirmelerin yapılması son derece önemlidir.

Hatırlanacağı üzere çalışanların istisnasız olarak yeterli/sağlıklı çalışma koşulları, sosyal koşullar, sağlıklı yaşam davranışları ve sağlık hizmetlerine erişim olanaklarının tamamına ulaşabilmelerinin sağlanması gerekmektedir (36).

Sonuç olarak bu yazı kapsamında Suriye'den göç eden ve Türkiye'de çalışan işçilerin sorunları evrensel bir bakış ile değlerlendirilmiştir. Nedeni ve kuramsal yaklaşımı ne olursa olsun emek ve sermaye dünyada yer değıştirirken; insan hakları ve bilim açısından bakılması gereken pencere emeğini ortaya koyan çalışanlar için çalışma ve yaşam koşullarının olabilecek en iyi halinin sunulmasıdır. Bütün yaklaşımlar evrensel etik değlerle uyumlu bir biçimde ortaya konulmalı ve geliştirilmelidir.

İletişim: Dr. Fahriye Yonca AYAS

E-posta: hekimyonca@gmail.com

Kaynaklar

1. Mutlu A., İrdem İ., Üre B., (2015) Ekolojik Mültecilik Memleket Siyaset Yönetim Cilt 10, 23, 79-118
2. Kartal A., (2016) Rivayetlerde Medine'ye Hicrette (M. 622) Yaşanan Maddî Ve Manevî Sıkıntılar 1. International Symposium On Migration & Culture, Bildiriler Kitabı İçinde (2. Cilt, ss,93-101) Amasya Üniversitesi
3. Arıcı K; (2015) Sosyal Güvenlik Ders Kitabı (4. bs.) Eskişehir Anadolu Üniversitesi AÖF
4. Canyurt D., (2015) Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye' de Riskler Akademik Bakış Dergisi, 48, 127-146
5. Bahadır H., Uçku R., (2016) İzmir'in Bir Mahallesinde Yaşayan 6-17 Yaş Arasındaki Suriyeli Çocukların Çalışma Durumları ve Çalışma Durumlarını Etkileyen Etmenler DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi Cilt 30, 3, 117-124
6. Özler D.E.; Şahin M.D.,Atalay C.G., (2011) Teorik Bir Çerçeve de Whistleblowing Etik İlişkisi Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,11(2), 169-194
7. Kılavuz, R. (2003). Kamu Yönetiminde Etik ve Bir Sorun Alanı Olarak Yozlaşma, Ankara; Seçkin Yayıncılık
8. Çoban B., (2018) Türkiye'de İşsizlik Profili Bağlamında Suriyeli Gençlerin İstanbul İşgücü Piyasasına Katılım Sorunları, Çalışma ve Toplum, 2018/1, 193-216
9. Geçici Koruma Yönetmeliği, http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf 2014 son erişim 6 Ağustos 2018
10. Diken A., Demirel E., (2016) İşletmelerimizde Nitelikli İşgücü İhtiyacı Ve Suriyeli Göçmen İş Görenlerin İşgücü Piyasasına Etkisi Üzerine Bir Araştırma , 2. Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi: "Göç, Yoksulluk Ve İstihdam" Bildiriler Kitabı İçinde (ss 51-61) Konya
11. Koç M, Görücü İ, Akbıyık N. (2015) Suriyeli Sığınmacılar Ve İstihdam Problemleri. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 63 -94
12. WHO, <http://www.oecd2018.org/Webkontrol/uploads/Fck/MATTEO.pdf> son erişim: 6 Ağustos 2018
13. Adar A.Ş., (2018) Türkiye'de Yeni Prekarya Suriyeli İşgücü mü? Çalışma ve Toplum, 56, 13-36
14. Kaygısız İ., (2017) Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri, Dünyadan, Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) yayınları
15. Başbuğ Ş., (2017) Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların Karşılaştıkları Çalışma Sorununa İlişkin Bir İnceleme, İş Ve Hayat Cilt 3, 6, 137-154
16. LaDou J. ve Harrison R., (2014) Current Occupational and Enviromental Medicine (5. bs.) Kaliforniya McGraw-Hill Education 3. Bölüm s: 56
17. Kaynak S., Aslan İ., Alancıoğlu E., Koçakoğlu M.A., (2016) Göçün Sosyoekonomik Sonuçları: Suriyeli Göçmenler , Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi: "Göç, Yoksulluk Ve İstihdam" Bildiriler Kitabı İçinde (ss 11-19) Konya
18. Stein B. N., The Refugee Experience: Defining the Parameters of a Field of Study The International Migration Review, Vol. 15, No. 1/2, Refugees Today (Spring -Summer, 1981), pp. 320-330 Sage Publications <http://www.jstor.org/stable/2545346> Accessed: 19-05-2018 18:24 UTC
19. Erol E., Akyol A.E., Salman C., Pınar E. Ve diğerleri, (2017) Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'de Emek Piyasasına Dahil Olma Süreçleri Ve Etkileri: İstanbul Tekstil Sektörü Örneği, Birleşik Metal-İş Yayınları No: 01
20. Kaya C., (2017) Türkiye'de Geçici Koruma Statüsü Sahibi Yabancıların Çalışma Hakları, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 1, 5, 57-77
21. Holmes S.M, Çeviri: Etiler N., (2010) ABD'de Göçmenlerin Sağlığının Sosyal Bağlamı Üzerine Etnografik Bir Çalışma, TTB Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi Ekim Kasım Aralık, 44-47
22. Akbaş S., Ulutaş Ç.Ü., (2018) Küresel Fabrika Kentinin Görünmeyen İşçileri: Denizli İşgücü Piyasasında Suriyeli Göçmenler Çalışma ve Toplum 2018/ 1, 167-192
23. Aygül H., (2018) Mülteci Emeğinin Türkiye İşgücü Piyasalarındaki Görünümü Ve Etkileri Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Cilt: 9,20, 68-82
24. Dedeoğlu S., (2018) Tarımsal Üretimde Göçmen İşçiler: Yoksulluk Nöbetinde Yoksulların Rekabetine Çalışma ve Toplum 2018/1, 37-67
25. Çetin İ., (2016) Suriyeli Mültecilerin İşgücüne Katılımları Gaziantep University Journal of Social Sciences, 15 (4) 1001-116
26. Sönmez M.E., Mete M., (2015) Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Profili İle İnsan Kaynağının Belirlenmesi Ve Türkiye Ekonomisine Olası Etkileri Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı 234-241 Gazi Üniversitesi, Ankara
27. Yaman A., (2016) Suriyeli Sosyal Sermayenin İnşası ve Yeniden Üretim Sürecinin Sivil Toplum ve Ekonomik Hayat Alanlarında İncelenmesi Göç Araştırmaları Dergisi Cilt: 2, 3, 94-127
28. Lordoğlu K., Aslan M., (2018) Görünmeyen Göçmen Çocukların İşçiliği: Türkiye'deki Suriye'li Çocuklar Çalışma ve Toplum 57,715-731
29. Azaklı S.B., (2009) Türkiye'de Kayıt Dışı İstihdam ve Ekonomik Boyutu, Yüksek Lisans Tezi, Karaman Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
30. Ofloğlu G., Balcı A.İ., (2016) Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Çalışan Yoksullar HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi Cilt: 5,11, 56-75
31. Demirdizen D., (2013) Türkiye'de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emeğine Doğru mu? Çalışma ve Toplum, 2013/3, 325-346
32. Fidan F., Özdemir M.Ç., (2011) Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınlar ya da Evlerin Kadınları, Çalışma İlişkileri Dergisi, Cilt 2,1, 79-89
33. Gerçil G.S., Temel R., (2016) Kayıt Dışı Emek: Ev Hizmeti Ve Çocuk-Yaşlı Bakım Hizmetleri, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 30, 5, 1111-1128
34. Mateman S., Renooy P., (2001) Undeclared Labour In Europe Amsterdam, Amsterdam, Regioplan Publicationnr. 424
35. Balta E., (2018) Çocuk Kitaplarında Mülteciler ve Kültürleşme Stratejileri, Araştırma Makalesi, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17 (2), 487-498
36. WHO , <http://www.who.int/migrants/about/areas-of-work/en/index4.html> son erişim 6 Ağustos 2018.